

Toen en Nu: het Achterom

Net als in de voorgaande jaaruitgave willen wij u laten zien hoe het was en hoe het nu is. Ditmaal hebben we een specifiek plekje van Medenblik gekozen: het Achterom en het Gedempt Achterom.

Het is in 2012 namelijk precies 100 jaar geleden dat het oostelijke deel van het Achterom werd gedempt. We nemen u mee langs de beide Achterommen, van west naar oost, te beginnen bij de Oudejansbrug.

Oudejansbrug

Uitg. K. H. Idema, Medenblik.

Oudejansbrug. MEDEMBLIK.

Afb.1: De Oudejansbrug in 1902.

De Oudejansbrug had 110 jaar geleden een ruime doorvaart voor pramen met hooi en mest (Afb.1). Het tweede schuitje op de oude ansicht ligt voor de stoep van de boerderij van burgemeester Schoutsen.

Hij woonde op de hoek Achterom-Ridderstaat. De bosschages achter de brug vormen het struweel van het toenmalige plantsoen.

Afb.2: De Oudejansbrug in 2012.

Afbeelding 2 is een foto van de Oudejansbrug uit 2012.

De brug is door het hier toentertijd gevestigde waterschap de Vier Noorder Koggen (o.l.v. de onlangs overleden Bauke Draijer) opnieuw gebouwd.

Het is een stoere brug met daarachter het verzorgingshuis Sint Martinus.

Richting Torenstraat

Afb.3: De Torenstraatbrug in 1900.

Een foto 110 jaar geleden genomen vanaf de Oudejansbrug in de richting van de Torenstraatbrug (Afb.3).

In het midden een praam met hoog opgetast hooi.

Afb.4: De Torenstraatbrug in 2012.

Hier een foto van dit jaar (Afb.4). De Torenstraatbrug heeft nu een stenen toeg.

Links staan de gebouwen van de Mariaschool. De huizen rechts vooraan zijn nog steeds die van 112 jaar geleden.

Koggebrug

Medemblik, Achterom.

Afb.5: De Koggebrug omstreeks 1900.

De Koggebrug vanaf de hoek van het Van Houweningepark bekeken (Afb.5). Links zien we het stoepje van de woning van de timmerbaas van de Vier Noorder Koggen. Daarnaast de molenmakerij met in de kade van het Achterom een helling.

De helling werd gebruikt voor het te water laten van vijzels en andere molenonderdelen. Drijvende onderdelen werden in het water naar hun bestemming gesleept, niet drijvende onderdelen werden in een schuit vervoerd.

Afb.6: De Koggebrug in 2012.

Deze foto is iets verder naar het westen genomen (Afb.6). Rechts van de witte woning staat het huis waar voorheen brandstoffenhandelaar Gieling woonde.

De Koggebrug is de eerste brug die u ziet; in de verte de toeg van de Torenstraatbrug.

Vorbij de bocht

Afb.7: Het Achterom richting het Van Houweningepark; mest op de wal en in de praam.

Inmiddels zijn we de bocht in het Achterom gepasseerd en gaan we richting de Hoedemakerssteeg. Op de kade liggen grote mestbulten en de pramen zijn nog vol.

Kennelijk is de winter (met ijs) kort geleden beëindigd en moet de mest nog worden opgeruimd. De berm tussen de kade en de straat was destijds eigendom van de aanpalende bewoner c.q. boer.

Afb.8: Het Achterom richting Van Houweningepark in 2012.

Wat een verschil! Nieuwe statige bebouwing aan de overkant van de gracht (Afb.8). In de verte ons fraaie oude postkantoor.

Het aanzicht van het voormalige café Het Vosje is vrijwel ongewijzigd gebleven.

Hoedemakerssteeg

Afb.9: Het Achterom bij de Hoedemakerssteeg omstreeks 1900.

Aan de kop van het huidige Achterom maar nu 112 jaar geleden (Afb.9). Kijk maar goed. Het hek staat niet recht voor de kop van de gracht maar loopt schuin naar de Saliebarak.

Ook de kademuur zien we oplopen naar rechts. Hier hield het Achterom niet op maar liep het water via door de Saliebarak door richting de Nieuwstraat.

Afb.10: Achterom bij de Hoedemakerssteeg in 2012.

Anno 2012 is hier het einde van de gracht (Afb.10). Wel is er een inlaat vanuit de Westerhaven. De riolen komen niet meer op het Achterom uit; het resultaat is een schone gracht. In 1912 was dat wel anders.

Het IJsselmeer was toen nog Zuiderzee en het zoute 'buitenwater' kon niet voor het doorspoelen van de gracht worden gebruikt. Uit hygiënische overweging besloot men het oostelijk deel van het Achterom te dempen.

Saliebarak

Afb.11: Saliebarak omstreeks 1900.

Een bijzondere foto uit circa 1900, genomen vanaf de Nieuwstraat in westelijke richting (Afb.11). Het huidige Saliebarak was dus een gracht met rechts een pad (genaamd De Paaltjes).

In de verte het bruggetje tussen de oostkant van het Achterom en de helling van de Hoedemakerssteeg.

Afb.12: Saliebarak anno 2012.

Hier het Saliebarak anno 2012 (Afb.12).

De gracht en 'De Paaltjes' bestaan niet meer. Rechts bakkerij Raat.

Kaasmarkt

Afb.13: Kaasmarkt met een brug voor het Achterom.

De brug tussen de Kaasmarkt en Nieuwstraat waaronder het Achterom zich voortzette naar het oosten (Afb.13). De oost- en westzijde van de Nieuwstraat, nu voetpaden voor het winkelend publiek, eindigde bij de brug met een houten hek.

Met Harddraverij haalde men deze hekken weg en werd er een noodvoetbrug over het water van het Achterom gelegd.

Afb.14: Overgang Kaasmarkt – Nieuwstraat anno 2012.

Op de foto van de huidige situatie wordt duidelijk dat het Achterom schuin overstak (Afb.14).

We gaan verder.

Tuinstraat

Afb. 15: Het Achterom richting de Tuinstraat omstreeks 1912.

Op deze foto, met de rug naar het Waaigat en kijkend in de Tuinstraat, staat rechts op de hoek het toenmalige gemeentepakhuis (Afb.15).

De demping lijkt in gang te zijn gezet want de Rozenbrug is al gesloopt. Maar gevaren kon er nog wel! Het water gaat rechtsaf naar het oosten.

Afb. 16: Het Gedempt Achterom richting de Tuinstraat in 2012.

Richting de Bangert

Afb. 17: Het Gedempt Achterom circa 1915.

Het Achterom is gedempt maar de bomen zijn blijven staan. Ook de grachtenhuizen staan er nog.

Staan ze te treuren omdat hun gracht er niet meer is of is het heerlijk dat ze niet meer in de stank staan?

Het Achterom is nog steeds gedempt. De bomen zijn vervangen en het oude gemeentepakhuis heeft plaatsgemaakt voor een nette winkel of woning.

Afb. 18: Het Gedempt Achterom anno 2012.

Nog een plaatje maar nu in de late herfst en voor de demping (Afb. 19).

De bomen zijn gesnoeid; de takken werden door de bakkers gebruikt voor het stoken van de ovens. De gebouwen op de hoek van de Tuinstraat zijn net niet te zien. Stadsboeren zorgen voor bedrijvigheid (zie de schuiten).

Afb. 19: Het Achterom omstreeks 1900.

Bangert

Volgen we het Achterom in oostelijke richting dan komen we uit bij de Bangert. In de verte ziet u het torentje van het oude stadhuis (Afb.20).

Op de voorgrond is de brug die de Bangert met de Kromhoutsteeg verbond. Dit was niet de Rozenbrug zoals die soms ten onrechte werd genoemd; de Rozenbrug lag voor de Tuinstraat.

Het huis rechts was van Kramer Kaas. Op de voorgrond staat een olielamp op een hardstenen paal. Bij het donker worden moest de lantaarnopsteker met een ladderje op de schouder de stad door om de lantaarns op te steken en zo nodig bij te vullen met olie.

's Morgens, een halfuur voor zonsopkomst, doofde hij ze weer. Ook als midden in de nacht de maan met voldoende licht opkwam, moest hij de stad door om de lantaarns te doven.

Afb.20: De Bangert anno 1900.

Afb.21: Bangert anno 2012.

Een foto van dezelfde plaats (Afb.21). Geen kaas meer in de winkel. De Bangert is één van de leukste straten van Medemblick.

Het torentje in de verte heeft plaatsgemaakt voor het robuuste en aansprekende bouwwerk van architect Kropholler. Voorlopig staat het stadhuis ongebruikt.

Zoals het vaak in Medemblick is gegaan: alles wat hier floreerde, verdween. Maar een bewoner van de Bangert schreef ooit: 'En de burger van Medemblick... Hij leefde voort...'

Vorbij de Bangert

Afb.22: Het Achterrom met de synagoge circa 1910.

Een bijzondere foto, omstreeks 1910 genomen ten oosten van de Bangertbrug (Afb.22). Wat een mooi grachtje! Aan de rechterkant, voor de eerste boom, zien we een deur. Daarboven een ronde toeg met een timpaanachtig dakje; het is de deur van de synagoge!

De gracht is nog steeds in gebruik als transportader (zie de schuiten). Een liefelijk tafereel maar wat een geluk dat de foto de geur niet doorgeeft. Want oh, wat is er geklaagd over de stank en de muggen en vliegen broedend in het stilstaande water van het Achterrom.

Afb.23: Het Gedempt Achterrom met synagoge anno 2012.

Een foto vanaf hetzelfde standpunt (Afb.23). De synagoge is keurig gerestaureerd met het timpaan boven de deur. Midden op het Gedempt Achterrom staan de hedendaagse spullen: een container, auto's en plantenbakken.

Voor het stadsschoon moet hier wel wat gebeuren. Misschien een mooi smal grachtje met circa. 60 cm water erin met een betonnen bodem en ververst uit het (nu zoete) IJsselmeer? Wat zouden kinderen daar heerlijk in kunnen spelen!

Koningshof

Afb.24: Het Koningshof in 1925.

Het Koningshof was vroeger ook een sloot die ongeveer ter hoogte van de Oostersteeg naar het westen afboog richting de Bangert en de Tuinstraat. Op deze foto is de sloot al gedempt (Afb.24).

De vergunning voor de bouw van 13 nieuwe woningen aan de oostzijde van het Koningshof werd in juli 1924 afgegeven. Bewoners staan voor hun nieuwe woning. Wie herkent ze?

Afb.25: Het Koningshof anno 2012.

Zicht op het Gedempt Achterom

Afb.26: Het Gedempt Achterom gezien vanaf 'Het Swarte Woifke' omstreeks 1935.

Tot slot twee plaatjes van het Gedempt Achterom, gezien vanaf de achterzijde van 'Het Swarte Woifke' aan de Oosterhaven. De Martinuskerk heeft nog het Angelustorentje op het dak en de oude Westerveermolen is in werking (Afb.26).

De synagoge aan het Gedempt Achterom heeft nog een volle kap; deze zou later worden afgebroken. Rechts van de synagoge staat het café 'Het Swarte Woifke', de voorganger van het gelijknamige café aan de Oosterhaven.

Deze foto is op 20 april 2012 van dezelfde plaats genomen (Afb.27).

Rechts naast de kap van de gerestaureerde synagoge is nog net de bovenste wijk van de nieuwe meelmolen 'De Herder' te zien.

Het oude café 'Het Swarte Woifke' is gesloopt ten behoeve van stadsherstel en parkeerverbetering.

Afb.27: Het Gedempt Achterom gezien vanaf 'Het Swarte Woifke' anno 2012 (met dank aan Jack Brakeboer).

Arnold de Greeuw en Jan Beek
Medemblik, mei 2012

Herkomst afbeeldingen:
Rein Bood, Medemblik, 26.
Ted van Doorn, Medemblik: 1, 3, 5 en 9.
Arnold de Greeuw, Medemblik: 2, 4, 6, 8, 10, 12,
14, 16, 18, 21, 23, 25 en 27.
Jan Nijboer, Medemblik: 13.

Oudheidkundige Vereniging "Medenblik", Medemblik: 7.
Peter Swart, Hoorn: 20, 24.
Westfries Archief, Hoorn: 22.
Berend Wieten, Medemblik: 11, 15, 17 en 19.